

F O A I A

pentru

MINTE, AMUMA SI LITERATURA.

Nr. 32 mi 33.

MERCURIU, 10. AUGUSTU

1855.

MEDITATIUNI

continuare din *Gazeta Nr. 57.*

(Va urma.

V.

Omulu, fintia asta nobil'a cu putinu mai de deosu decatu angerii, cunoscu de tempurui cumea spre a ajunge perfectiunea, la care e chiematu dela natura, nescintieloru suale nu fortia, ci o putere morale din leuntru trebue se le dec necessaria directiune, si fara de aceasta putere insufletitore, tota alergarea omului e asemene unui corpui transdavu grabindu spre putredire; — experientia ilu destepta a precepe, ca fara de acestu motivu nui in stare nici favoraver'a fortuna a tiranului, nici neblesniciea invinsiloru, nici virtutea subjugatoriului varvaru se pota tineea in pace domniea cu sila castigata, caci: Cente de care se temu, se se teama de mii se cuvina. — Puterea asta morala numai poate impaca pre omu cu sine si cu alti; asta putere electrica insufletiesce societatea omeneasca, si nesuintieloru ei le castiga laurulu invingerei; ea in diverse tempuri se arata sub diverse numiri: minte, ratiune, convingere . . .

Da afara de aceasta mai avea omenii inca o indigentia a unei legi supraumane, cu totul divine, care o si tiene ca conditie essentiala pentru mantuire sub blanda numire de „religie“. Aceasta e intemeiata de Mantuitoriu lumei pe latul fundamentalu lui credintei, ea se lati cu repediune in tota lumea ca radiele luminei solare dela resaritu pana la apusu.

Omenii inse in orb'a sua neprecepere mai tardioru se apucara de opulu acesta perfectu din tote partile, siu critisara si ca si candu l'auru fi aflatu defezuosu, incepura cu grossu alu indrepta, . . . ce facura dara? O futile votum! Ei

totu reformara si deformara, pana implura lumea de idei confuse, reformatiuni necalite, si deformatiuni invederate intratata, catu intr'un tempu de trista aducere aminte si pacea din leuntru, si cea dinasara se radicara in aripi dintre paminteni ca si unu vulturu impunsu cu veninoasele acutie dintr'unu cuib de vespi. — Ce ratacire horenda! in locu ca sa si cultivedie facultatile spre a se putea mira de perfectiunea divinei constitutiuni a imperiului acestui spiritualu, omuletii nostri esi propusesera a aplica intelelesulu sublima alu acestei constitutiuni dupa capulu umanu, si dupa poftele indiosite ale stricatei naturei omenesci! . . . Mai tardiu formanduse associatiuni religiose, noane corporatiuni besericesci, eclesii in mai mare sen mai mica mersu deschilinute una de alta, a inturnatu pacea din leuntru, da iniuri'a ce ise facuse atunci, dora nici astadi s'a uitatu de totu. —

Alinanduse certele religionarie, o parte a besericei romane din Trannia, Dieces'a Fogarasiului, rapita de unu doru infocatu de asi vedé pe tenerii carii se pregatea pentru statulu preotiesc indiestrati cu sciintia si cultura receruta in parintii poporului, in membrii aceia ai societatei omenesci carii suntu meniti a fire „lumina lumiei“, n'a intarziat a intemeié fundatiuni pentru clerici in cele mai departate si mai famóse institute clericale din Rom'a, Vien'a, Lemberg s. a., de pre unde venea zelosii teneri bine adaptati in sciintiele theologice si plini de amoreea natiunei suale, si facea servituri mari clerului (macar' de amu si remasu cu fundatiunile din strainitate mai cu tote) Redinanduse seminariulu diecesanu, unde se adusera si fundatiunile din strainitate se inmulti numerulu clericiloru, catu acumu esia cate 10—14 pe anu bine pregatiti la statiunile parochiale; — ei inse nu era destui spre e cuprinde nici a 10

parte din parochiele amplei diecese: din necesitate dura se primeau la theologia morale cate unu mare numar de teneri de cate ori postea numerosele parochii vacante, sen si candu se simtia numai trebuintia de a se da noua dovada de parinteasca indurare a eppiloru catra sii sei, — caci a primi la theologia morala, care sta din 2 cursuri, auneori si pentru unii numai din unulu, totu cursulu tinea 3—4 luni, era semnulu invederatu, cumea archireul de nou si a propus a innainta fericirea si luminarea clerului si a turmei! Atunci din asta cautare se primia multi si fara statiuni, de capellau, cooperatori, si ad titulum diecesei. De aci apoi urma ca clerulu diecesei acesteia sta din doue classe, — de cea dintai se tienu toti clericii, carii sunt in institutele straine seu in celu domesticu clericalu au invatiatu regulatu tote sciintiele teologice in cursu de patru ani, sub disciplin'a cea mai rigorosa; dupa ce mai nainte absolvaseră studiile philosophice — multi si cele iuridice — totu cu calculi de eminentia, sub nume de clerici seu Teologi a b soluti; de a dou'a classa se tienu toti aceia, carii invatiara teologia in limba materna dupa cum se atinse, cu nume de moralisti, — mai de totu popandosi — acum per excellentiam: teologi moralisti seu estranei; — acestia se subinpartu iara dela doue dora si pana in noue clase; dupa cum adeca multi dintre ei absolvara filosofia, da din cauza ca nu incapura in numerulu eminentiloru, nu se primira in seminariulu clericalu, unii ascultaseră si drepturile — alti clasele gimnasiale, — iara altii pana la careva classa gimnasiala, — unii normele, — si multi numai bucovina, alta nimicu in intregu intielesulu cuventului, inainte adeca de ce aru fi pasita la studiile s. teologie. — Eata dura unu clerus asia variantu, precum suntu de felurite florile unei campie in lun'a lui Maiu!

Pentru eschiderea idiotiloru dela preotie nici unu passu energetic nu se scie se se sia pusu, marca acum cine nu crede ca: „Presbiter indocitus populi solet esse ruina“, (pastoriulu nenvetiatu e cam spre stricarea poporului); si ce putea si mai lesne decatul ai indruma pre idioti la lucrarea paramentului pentru care sau pregatitul, si a se aplica in loculu loru de aceia, carii au invatiatu bater clasele gimnasiale de cari inainte de revolutiune se gasia destui; — da de multeori tocma din contra o'a intemplatu, pe acestia ei vedé omulu venindu cu turma dela concursu neprimiti, unii

pentru ca nu avura recomandatia dela protopopu, altii ca ecclesia aceea seu o parte a ei sta mai tare pe langa celalaltu (idiotu), altii iara pentru ca acumu s'a plinitu numeralu — celu nedeterminat — pe anulu acesta, se astepte pana in anulu venitoriu s. a. si in loculu acestora se primia cei idiotti neciopliti, cari necheltuindu la scola nici unu cruceriu, putura rescumpara cate o recomandatine catu de scumpa; altii trebuira se se primeasca, ca luara fete de cele orfane de preoti, si trebuie se fie successori in parochia si avere, si radimu dora venuvei remase, — altii iara fusera destului de isteti cu unu contractu degradatoru statului clericalu, si cateva cupe de vinu seu vinarsu a compara si a aduce la atata pre membri careiva comunitati bisericesci, catu pre Nicora idiotulu selu ceara dela eppie de preotu, pentru ca i dintre ei, si pentru ca i invatiatu cu omenii, si pentru ca de nulu voru dobindi pe Nicora, loru nu le trebue una cu capulu, ca nici la togmeala nuse slobode cu ei, apoi dupa cumu elu arata vestmintele, pote ca i si domnosu . . . destulu atata ca nui de ei, — ci ei mai gata sunt a se face neuniti, si totu de Nicora nu se lasa; sfintie loro amusi la Sibiu bucurosi, daca din Blasius nui va asculta . . . Se nu alunecce cineva a crede, ca neunitii era scutiti de aceste machiniuni, eppii loru mai in mare mersu era constrinsa a implini dorintiele comunitatiloru in privinti'a asta, daca vrea se nu treca la unire dintre ai loru vreunulu. Ambe partile dura pe intrecute nutriau intunereculu, si pentru ca sa nu si pearda pre fii sai implura diecesele de preoti, caroru forte putinu — seu dora tocma nimicu le ajunse din darulu limbiloru. — Ce edreptu ca cu fric'a de trecere dela confesiune la alt'a se mai stampară si despotismul episcopieloru, dura in urma cu ce pretiu tristu se face acesta? cace cu impoporarea parochielorn cu preoti idiotti au remasu natiunea, am puté dice forma a gresi, idiota. Hiac illae lacrimae! —

VI.

Intr' aceea clericii din Blasius, viu'a aceea sperantia a viitorimei, tenerii acei scumpi natiuni, scumpi clerului ca lumin'a ochiloru, cu putina numai inainte de asta se tracta totu ca si odiniaora, cu o modalitate dora din veaculu de midjulocu heredita! — Tote se stremuta in lume, articulii diaconi unii se nimiceau pre altii, constitutii impatraile intregi se schimba, si totu din cauza ca: tote mergu spre perfeptiune, in tote se cate de tempu

2 Mai 1855.

О СКЮРТЪ КЪЛЪТОРИЕ.

(Капетъ.)

indreptare; — si ore in legile seminaristice nici o reformă, nici o indreptare se nu se fia facutu nici pana astazi? Ba nearu placé acrede toma din contra, ca adeca, legile acele revediute si corese, pre tinerii alesi din lume, si iara in lume tramiendui acumu ei lasa ase uita si in facia la persone, nu ca si mai de multu; supunerea acumu o voru mai sci impaca cu rationaveritatea . . . pote ca si in treaba viptului voru si aceste mai potrivite cu min tea sanatos'a, nu ca si intr'unu tempu fatalu, candu de li saru si pusu inainte paie de ordiu in locu de alusce eu brändiä, seu trebuiea luate in locu de aceste, seu a tacé, cumu se cuvinte la alumni. —

Mai era inca reu mai mare decatu tóte relele incubatu in sem. din Blasiu, o adeverata tortura pentru clericu, asta e : descrierea studielor celor lungi. Cate pepturi sbocotende de zelulu relegiunei a debilitatu descrierea asta, si cate vietii scumpe a meturatu de pre lume fara tota mil'a, ca si serva gaocile de nuca ?! Cu multu aru si fostu mai bine a crutia sanatetea si viati'a teneriloru, si a tipari studiele cu spesele diecesei, remanendu pentru alumni destula greutate invatiarea loru; — da nu se facu de multu, de multu nimicu nici pentru mai bun'a subsistintia, nici pentru atatu de necesaria immultire a clericiloru, cu tóte ca dieces'a aru si avutu modru; avu dominiulu Cutului, cu care numai ce e dreptu, aru si pututu face si mai mare minuni, decatu dandulu in arenda ! Se traiasca Horat. aru mai repeti catra clerulu nostru — odata „Nescio quid valeat numus quem praebeat usum.“

Cu tote aceste se nu creada cineva ca preotii dora ni saru si inputinatu, nu, ca iau sporitu daru. lu lui Dumnedieu si gratiea superioritatei pana 'ntra tata, catu tote satutiele trebura, in dreptulu egalitatei, a se proclama de parochii matre. — Iae numai cineva la mana unu schaematismu de ale nostre, fie si celu mai prospectu, mi se pare din 42 (!) si va afla parochii de 30—50 suflete. La catu soru si sporitu pana acumu nu putemu sci, ca de atunci nu se tipari altulu mai nou; incat si scimu pe aici pe departe — si dobindira parochi locali, a caroru subsistentia se incrediu deadreptulu propriei dumnedieesci; dara si de altmintre scrisu este ca: „nu numai cu pane va trai omulu“! . . . Asia clerulu nostru deveni aseminea corabiei lui Noe, care cuprindea totu felul de animale! . . . (Va urma)

Литраръм дп каса църквата ромънъ, по каре о афларът симълъ ші квартъ квт свт тоате костумеле лв. Не кънд оспиталиеръл постръ се окна а скоате дин гръждъ вителе сале фатигите de жгъз, de плоае ші de твънка кътиялъ, ка съ факъ локъ кайор поштрі, амикълъ тез ші тие пъ не май пътеа трече страна ші инстана таніръ а D. apendaиъ, ші воркіам лутрэ poi къ пъ се поате а фі ромънъ . . . Dar ромънъ не чюаръле Domънъ, Литреръпсе о фемеие дин сатъ че се афа ачи: есте вънъ коките дин Илоешти.

Давънъ ръпаосъ де къте-ва бре се фъкъ зиъші репорпіръмъ. Дофтана, de ші скъззесе Andicълъ дп поантеа ачеа, de ші о трекъръм дп май тълте десиърдірі, чеа дин զръмъ дъсъ вдъ спинареа кайор, ші пъдънъ а лісітъ ка съ фіт рестръпаци ші стрівіці де фбрюасаї вдъ. Ачеасть Литъпларе не фъкъ а не адъче а-минте къ піпте фіорі речі de консіліа сервіторілор D. apendaиъ дин поантеа трекъръ. Акаша къ пъ деспарта ші де Днеалъ ші de вънъ църквъ, тъ вънъ овътъ але тълдътъ; чеаи дінътъ, пентръ къ аши 'са промис амикъ тез, чеаи de ал доима, пентръ къ тъ симъдъ даторъ! |

Давънъ пъдънъ минте не афларъм дп Къмпина де вдъ, а дотъ-зи, не релварът дръмълъ спро Търговиште. Тречереа ръмълъ Прахова не джипълъ де спайнъ ка ші тречереа венций сале Дофтана. Пъдънъ май наинте, Литраръм Литр'о пропріетатъ де о таре Литиндепе Ликонціратъ ка алес де арбори вине пергладі. Кам пе ла капътъ ачестей пропріетъді се пресентъ дп окй поштрі вънъ тікъ палатъ de архітектъра ші стілълъ чевъ май елегантъ: дп пірвълъ съ авеа о гръдинъ дънъ жънъ, дар де вънъ гъстъ аллесъ. Кам се кіатъ астъ пропріетатъ ші а кві есте? Литревъръм poi май дп-коло. Къліпештий вълпърарълъ Мавръ, не ръспънсе вънъ преотъ. Де ачі аврърът а май трече о ачъ ші апои Ландать Кріковълъ; дънъ пъ фъръ а 'н-черка челе май тари певои. Дп фіне опрірът ждаитеа вънъ алверде из департе de поарта тонастриеи Мърциненіи; черврът фінъ ші гръздъ пентръ каи, не респънсеръ къ пъ аз ші аша връндъ не връндъ Литраръм дп монастрие.

Жосъ дп кврте не ешіръ жнаите піште са-

склаві *с т а о ч і п а д і*. Скара, не каре не арътаръ съ не світѣ *жн* апартаментеле егътепаале, ера есемпляръ: атъта гноів, атъта пекръденіе пъреа а фі о тръдare de пътътврареа еі *жнкъ* дела едіфікареа сълтълі асіл, *энде* інсектеле de mai твлте фаміліе *данда*, пъ штів контраданція сав полка *шазбрка*, пентръ къ, пеффінд вънцъторз, пъ преа *клюсък* віне асеменеа *шапевре*.

Жн галеріе не приімі о фетее как вътрыпъ каре не кондесе *жн* камера de оаспеді, *жн*датъ пі се пресентъ *д в а ч е а д а* ші каф е а оа пінтр' вів валетъ *десквад*. *Данъ* ачеста не жнвітъ а вісіга салонга de речепніе пі алте апартаменте але пърітелі егътепъ; тоате ераг преа *модестъ* товілатъ ші декорате пентръ вів венітъ de зечіврі de шії гамбені, ші фоарте елеганте, лъкоасе пентръ *рігнадіа* *шонахаль*.

Данъ че възврътъ тоате ачеста ші алтеле асеменеа, *днпъ* че вътрыпа не фъкъ о скврть *дескіре* а *віографіе* сале, пе спвсе къ е въдевъ къ ачіні а афлатъ асілълъ; къ аре доъ фете, *дин* каре чез таі шікъ а фостъ фоарте твлте ажътатъ de пърітелі егътепъла *шарітацил* еі; *днпъ* че не лъздѣ въпътатеа ші *лівералітатеа* ачестві *шаріт*, пе інформъ къ есте фръкъ ші не еспрітъ *шаріреа* са de ръз къ ліпсіа *ла Константінополе*, ка съ'я фі *клюсъкъ* ші поі, апоі *аджес* скавне *жн* галеріе ші не інвітъ съ шедевръ ка съ *кон*тъпльниж *фрътъседеа* пепелор *кпор* цълні.

Кънд ам ажъпсъ *ла монастіре* ера о оръ ші *жжтътате* *днне аміазі*; ажът треквсе de доъ ші *жжтътате*. Че е дрентъ пе ера фоаме, пентръ къ пъ *глостасерът* пімікъ *дин* сеара треквтъ, ші не *ла злверцеле* *дин* дрентъ постръ пе се афла de *вжнзаре* de кътъ *вінъ* ші раків; ачееа дела каре *алмеріції* факъ чез таі твлте паrale. *Семп* de масъ къ тоате астета пъ *се-ведеа* пічі *вінъ*. Атъпчі амікъл тез, лъсънд *модестія* *ла о парте* ші *артилд-се* de тотъ *квраціл* че інспіръ *дрен*-*твріле* *стомахълз*, *декларъ* *квратъ* ші *фъръ* твлтъ *стікетъ* *треквіод* *лъ*. *Преа сине, Domінгле*, п-*маі* *декътъ*, *зіце* *квна* *вътрыпъ*: п-*маі*, де, че с'а *афла*, ші съ *фачеді* віне съ *кредеді* къ с'а *жн*-*тъпълатъ* *камъ* *тързів*. Апоі *кіемънд* *сервіторій* *карі* пъ ераг de кътъ *дігани*, пъ штів че *ле шонті*; ачештіа *плекаръ* *штртврънд* ші, *апропінд-се* de *челъ-алтъ* *капъ* *ал галеріеі*, *жнченръ* а се *лта* *ла* *чearть*, *фъкънд* о *лартъ* *шаре* ші *жн*-*блъпънд* вів пе *алтъ* къ пъ штіеа *энде* се *афла* *тамереле*, *квдігеле*, пъпса *шчл*. *Жн* *фіне*,

кат песте о *жжтътате* de бръ *таса* фі *інтіпсъ* ві *кътѣ-ва* *фелірі* de *кашкавалъ* пе преа *de лаудъ*, *жн* *пдінъ* *стъпътъ* пе о *фарфвріоаръ* de *двлчеапъ* ші *къ* *пъне* че *алтъ* *датъ* се *да* *ла* *арестаді*.

Данъ масъ, *къкгънд* вів *фокъ* *ла*, *чіввкъ*, *dedeіs* песте вів *локъ* de *ачелea*, *энде* *наслъв*, *жн* *дрентвріле* *салле*, *жнченръ* а се *свърчі*, а *фаче* *грімасе* ші *а фі* *фоарте* *претенціос*: ачеста пе ера поате пічі *тай* *свсъ* *пічі* *тай* *жосъ* *жн* *къръденіе* de *кътѣ* *ачелea* *ала* *хандрілор* de *ві-лік* *ві* *дін* *тімпвлъ* *вейлікчілор*.

Жн *карте* се *тай* *зві* вів *тапаці*, *тай* *въ-заръ* о *амергътвръ* 'n *свсъ* de *коло* *пънъ* *коло*, *кътънд* *пекеларіалъ* *къ* *съ* *деа* *гръзище* *пентръ* *кай*.

Монастіра *Мърцінені* есть *квна* *дин* *челе* *жнкінате* ші de *прівзла* *райнъ*; *вінітвлъ* еі *апалд* се *свіе* *пънъ* *ла* *23* *ши* *de* *гампені* *мінімум*.

Фоарте тързів не *лварът* *зіоа* *нанъ* *дела* *въ-търъна* ші не *контіпварът* *дрентълъ*, пе каре *тіна* пе фі *тай* *пдінъ* *фойтоась* de *кът* *чеса* *пънъ* *ачі*. *Не* *ла* *крепсквль* *фърът* *жн* *тардінеа* *ржвлі* *Іалотіца*. Ачеста ера къ атъта *шай* *терівіл* ві *кътъ* *алвіа* *лъ*, *дела* вів *цуртъ* *ла* *алтъл*, *се* *ведеа* *шліпъ* de *твлврателе* 'i *віде*. *Не* *вітауын* *жн* *піврвз* *постръ* ші пе *възврътъ* *пічі* о *локкінъ* de *омъ*, *аша* *дэр* *жнайнте* *къ* *Dumnezes*! *Не* *фънкърът* *кргче* ші ші *трекврът*, *дар* къ *фріка* *торції* 'n *сюнъ*.

Жн *Търговіті*, *процетвлъ* *постръ* се *скімвът* *Фатіғаці* de атъта *тіпъ*, de *лакрі*, de *гропі*, de *варіере*, *деае* пе каре а ле *трекврът* къ *тотъ* *п-ріколвъ* *віеці* *поастре*, ші пе тоате *челе-алтъ* *невоі* ші *деспільчери* че *ам* *свферітъ*, *пе* *ліпсірът* de *фрътъседіле* *твпцілор* ші de *жнкътвріле* *прі-тъвереі*: *реаль* *поесіе* *череаасъ*, *сітдігъ*, *възятъ*, *піпти*, *та* пе *скълчіатъ* ші *свгрѣтъ* *не* *хъртіе* *de* *нана* *артіствлі* *тісеравілъ*; *свлімітате* *дівінъ*, *че* *пічі* *о* *датъ* *n'a* *пародіатъ* *атотъ-пгтінда* ші *грандоареа* *авторвлі* *съвъ*! *Не* *гръвірът* *дар* *къ* *жнкърна* *а-кась*.

P. N.

ЕПІСТОЛА XIII.

Берлін 25. Іюн 1855.

Ез пе вів *дескіре* *Берлінълъ*, *кътѣ* *лъ* *дескіріссъ* *алції* *дестзі*. Апоі *теторавілтъділ* *аchestі* *капітале* *сжн* *аша* de *п-тероісъ*, *жн* *кътъ* *с'аръ* *чере* *лъ* *жнченръ* *спре* *але* *веді* *тотъ*, *ши* de *діві* *орі* *атжта* *тімп* *спре* *але* *дескіре*, *чеса* че *міе* 'mі *есте* *престе* *п-тіпдъ*. *Дечі* *тъ* *воі*

търпні а Женеве, къ честата заче мънгъ ръжълъ Сарреа, къре о таје до таи твълте дипенчівні. — есте зидътъ фърте регулътъ, пътнеръ престе 8000 de каса, ші аз 424.000 de локиторі. — Берлинълъ аре о вънверситетъ, о академіе de архітектуръ, въз інститутъ de индустрие (политехнікъ), о скълъ тилитаръ, въз семинари de живътъ, 6 цимнасії, 5 скъле реале, 59 скъле de мизлокъ (Mittelschulen), 116 скъле елементара, ші таи твълте содієтъді пентръ жнайтареа штіндлеръ, арцілоръ ші а индустрие.

Бънверситетъз дела Берлинъ есте шна динтре челе таи побе а ге Церманіе, дескісъ за апълъ 1809 de кътъ рецеле Фрідерікс Вілемъ III. дела къре ш'ав лаватъ ші пътеле de Universitas Literaria Friederica-Guilelmus. Статъз еі апъл есте de 156,710 талери, — аре ширбре за 100 de профескопи (динтре кари 54 пакъл пентръ факультатеа філософікъ). Пътнеръз скаденцилоръ есте кашъ за 2000. Ректоръ есте анатъз фатосъла профессоръз de Химіе D. Мічерліх, деканъ за факультатеа теолоцікъ D. Левертъ, за чеа ціврідікъ D. Rudolphi, за чеа медикъ D. Бши, за чеа філософікъ D. Дове. — Академіа de арте din Берлинъ съ диптетей лукъ за апълъ 1699; еа аре въз статъ апълъ за 35,000 талери. Про-екторъз лі есте жнесші рецеле, діректорълъ ліпенште ажътъ, даръ вічедіректоръз е Domълъ Профессоръз Херкіг. — Академіа de архітектуръ есте къ тогълъ побъ, аре въз статъ апълъ de 18,300 талери. Овіектеле de живъцътълъ сълтъ: Фісіка, Химія, Минералоція, Стереометрія, Цеометрія дескріптівъ, Перспективъ, Аналітика, Статистика, Ідростатика, Меканіка, Ідразліка, Аеродинаміка, Машінъріа, Конструк-ціонеа тътвроръз пърділоръ възі edifiцъ ші але Машінелоръ, Монументеле античтъціи ші історіа компаратівъ а архітектуре, decemvіlъз архітектонікъ до тогъ копрісъла съз., decemvіlъз de сітърі патрале (Landschaftszeichnen), конструкціонеа фрѣшрілоръ de шеаръ ші de ферръ, ідротехніка до тогъ диптіндеа лоръ, архітектура економікъ, цівіль ші жналъ (Prachtbau), проектареа ші devісюреа тътвроръз овіектелоръ пътите, Цеодесія жналъ ші компютавітатеа. — Instіtutъз de индустрие (политехнікъ) лукъ есте нов. фундатъ за апълъ 1820. Статъз апъл е de 41,000 талери. Овіектеле de живъцътълъ сълтъ: Математика, Механіка, елев-тептеле de архітектуръ, Фісіка, Химія, Decem-вілъз мінеаріз ші къ тажа ліверъ, боссареа шісі тракъ съз а о академіе спедіаль съз да віеада

modellареа до згтв ші до летнъ, върсареа de металле ші скълптареа. Механічіи ші Хімічіи аз онкасіоне да а се ессерчіта до ергастері ші жнавораторілъз хімікъ. Курсъз есте по 3 апі. Скъларі се прімескъ пътai din скъле реале съз de ла цимнасіс датъ че ш'ав фъктъз лукъ въз аз де лакаре практикъ до вро фабрікъ. Пътнерълъз есте тарпінітъ до фіекаре класъ пътъ за 36 de іnni.

ЕПІСТОЛА XIV.

Берлінъ 30. Іюнъ 1855.

Цимнасілъ din Прессіа до цепре из діфферескъ de челе din Саксонія, даръ до парте аз фіекаре къте чева спедіал. До Берлінъ сълтъ 6 цимнасії, дітре ачестеа възълъ франчезъ из пътеле de Collège Royal français, фундатъ за апълъ 1689 de кътъ франчезъ емпераціји пентръ конії лоръ, десь ажътъ п'ялъ пердътъ дипломататеа. Елъ есте въз цимнасіс церманъ ка тóте цимнасілъе din Прессіа, до къре се пропозиція пітінделе до літва церманъ ші літва франчезъ се лівадъ из архітектуръз челеї цермане. Чева діфферінцъ дітре челеалте, офферените цимнасілъз реал din пътрапілъ Колонія (das Cölnische Real-Gymnasium, ажътъ сълтъ дірепчівnea Domълъз Dr. E. F. August. До ачеста се дъ о таи паре диптіндеа штіндлеръз математіче ші патрале; ка тóте ачестеа се лівадъ десктъл de віе ші літвілъе класіче. Цимнасілъ аре 9 класе Літва латінъ се лічепе до чеа таи de ціосъ, варъ чеа елінъ пътъ дела класъ 5 до съз. До класа чеа таи жналъ скъларіз аз фінітъ математіка съвітъ, фісіка, хімія, технологія, ісготіа тóтъ, психология ка пропедевтика за філософіе, аз четійтъ не Орадіз, не Софокле, къпосъ літва франчезъ, енглэзъ, ші с'ав ліціјатъ до граматіка евреескъ. Mie ті се паре динтре тóте цимнасілъе ачеста чеа таи віне організатъ, — Быз пътъ възълъ терітатъ аре цимнасілъ Фрідеріко-Вілемъз сълтъ дірепчівnea Domълъз Dr. Ranke, до къре се дъ о таи тікъ диптіндеа штіндлеръз математіче ші фісіче, даръ кіаръ пентръ ачеса се апірофндэзъ таи твълъ література класікъ. — Тогъ сълтъ дірепчівnea Domълъз Ranke стъ ші скъла реалъ ка 7 класе апълъ, скъла прелімінарь (Vorschule) ка 6 класе апълъ, ші скъла de фете (Elisabethschule) ка 11 секунділъ апълъ. — Скъла реалъ е о скълъ параллель ка цимнасілъ пентръ конії кари п'ялъ de скълъ съ тёргъ да вънверситетъ, скълъ трекъ съз да о академіе спедіаль съз да віеада

практікъ. Къ тóте ачестеа се чере дела сколарі ша съ жицелéгъ ті традакъ пе Лівів, Овидів, Вірдлів. Пріп зтмаре п'ятай літва ші література елленъ ле ліпсеште, даръ кіарв пентръ ачеа се черь дела джинші таі аджончі кзпопштінде жп Математікъ ші жп штінде патврале de кътв дела цімпасінти. — Скóла прелімінаръ есте пропріе о скóль прімаръ de въєді, ші днівъ цівдеката мea зна дінтре челе таі взве. Быєді жицвацъ жп ачеасть скóль віне літва церманъ, десінъчівпіле ші копцівгчівпіле латін ші елементеле штінде-доръ. — Скóла de Фете (Elisabethschule) есте пропріе о скóль прелімінаръ ші реаль пентръ сексвль фетескъ. Копіллеле къндіs ессs din скóла ачеаста квпоскъ віне літва церманъ, фран-дезъ, енглэзъ, релігіона, історія, цеографія, де-скріереа патвре, елементеле de фісікъ, арітметіка десемпвлі, твсіка вокаль пі ліквріле de тжпъ. — Ез фінескъ ачеасть епістолъ десінъжндіs а таі партіквларъ рекзпопштінде Downvazі Консі-ліарів Ioane Швальце Діректорівлі міністерівлі жицвдьтврі пивліч, прекват ші DDлорв дірек-торі ai діверселярв ашевзьтінте пентръ взвавоінду че аррътаръ ильгръ піне.

А Т. Л.

ЕПІСТОЛА XV.

Почдам 1. Івлів 1855.

Benindz дела Mardенвргръ ез ам треквтв пе жиць Почдам, даръ п'ят автв тімв съ dec- chindz жп оппіндз. Дечі Фъкі астъзі din Берлінз о прімвларе de въ юръ пе дртвль de ферръ спре а ведé ші ачесіз локв de деліді ам реї- доръ прессіані. — Почдамвл зре о пісечінне дествлз de ильктъ жп провінда чеа планъ ші стеріль а Бранденвргвлі. Елв се афль пропріе жицро інсаль форматъ de ана Хавел, ші цівръ жицрецівръ есте жп копцівратъ въ dealвлі ші къ підсрі фримбосе. Din кастелвлів чеа de кврржндз ziditz ne dealвлз Ифігстнерг din партеа de кътв тéзъпіонте а оппідвлі, каптътъ отвлз о перспективѣ фóрте пімерітъ песте товтъ комплессалв ачестві локв. Кастелвлів рецелві din оннідз, кастелвлів чеа поz ziditz de Фрідерікъ чеа таре днівъ ресвел- лвлз de 7 anni, апои гръдина Sanssauci къ цюквріле de апъ челе тінгнате, къ кастелвлів ліві Фріде- рікъ ші къ фамбоса тóръ de въптв, окквпъ къ пльчере оківлз ші фантасіа вісітвторівлі. Ез сжит останітъ de прімвларе, жпсъ твздьмітъ de

петречере, тъ гръбескъ а въ еснеді ачесте пъ- щіне ліні діктате de о адажкъ ітпресіївне. — Ез ам допітв съ възв пе челе врвлв авторів ам Кос- тялі A. Хемвондт, каре петрекъ аічі тóть сеп- тъмпна къ рецеле че се афль товрідз, днівъ дн- целесеі къ тжхніре къ елв се дссе а сеаръ ла Берлінз, ші къ се ва жицбрче лвпі варъші ла Почдам, — фаталітате пентръ тіне, къчі ез ам de скопъ съ плекъ лвпі спре Хатввргръ.

ЕПІСТОЛА XVI.

Хатввргръ, 6. Івлів 1855.

Четатеа чеа ліверъ а Хатввргвлі заче лъпгъ- ржна фрептъ а Елве, 18 тілліаре географіче дела гра ачестві флввіз. Маі твзле канале павігавіле о таіе жп діверс вакъді; жп партеа деспре тéзъ- піонте аре дóзе лакврі тарі формате de ржвлв Аластер че се варсь ачі жп Елва. — Днівъ цічен- дівлз чеа жицрікоштъ дела 1842 с'as ziditz таі тóть четатеа din поz, ші актв се поте п'яті къ дрептвлв зна дінтре челе таі тарі ші таі фримбосе але Церманіе. — Намервл зоквіторі- доръ ачестві статв есте de 188,000 свфлете, дінтре карі четатеа сінгвръ конрінде ла 140,000 свфлете. — Хатввргвл зре въ цімпасіз академікъ, въп- цімпасіз пропріз, п'ятітъ Ioannaz, о скóль, таі твзле алте інстітуте пивліч ші прівате, о вівлі- текъ фримбось ші копіось, ші о вънь гръдинъ- болапікъ, — апои о вврсь жицрікоштъ, жп каре вътвві бімені ка алвінеле жицрівв вастъ алвін- арів. — Цімпасівл з академікъ есте въ фелів де- фактулате філософікъ, каре се фелів ла жицпітв къ скопъ de а апізра протестантіствл жицоптра католічіствлі, жпсъ актв ш'з передвт жпсем- пътатеа, даръ фіндз къ зре вън венітъ фіссатъ, профессорії зінв кврсілівре спре а н лв лъсса съ апізпъ. Ректорівл de актв Downvaz Вірт профессорії de історіе ші вівалютекарі, се ад- перъ твзле пентръ ръспіндіреа штійдіе жицре- четъдіані чеа лівері аи Хатввргвлі варі сжит таі твзле бімені практичі de кътв теоретічі. Жп фріптеа цімпасівл пропріз стъ Downvaz Kraft, отвъ жп върстъ жицітать, даръ пінв de енергіе; елв рефірмъ ачеств інстітутъ, че ера съ кадъ din касса indіферіндеі персопелоръ чеа гввернассеръ- пътъ ла веніреа са din Прессіа. Днівні лві тъ- жицвітъ съ іаі парте ла конгрессалв філолоцілоръ че се ва діні жп лвпі лві Октомврі; ез лі тв- дъмпії пентръ опоре, аррътъндзі къ вокъчівпіа мea въ тъ ва іерта а фі пе атвчі жп Церманіа. —

Скóла реаль, каре есте юна díntre челе таі ввне але Щерманії, се дírepchéz de D. Bertheau, кървіа ді склт даторів партікларъ реквюштінгъ нептрь твлтеле жиформъчівні че ті аз datz. — Нетречереа дп Хамвргвз аз фъквт о адажкъ жи пресізіне дп inima mea, ші аз demtептатз díверсе рефлессіоні асвпра спіртвлві чевіактів аз ачесторз четъціані, кари посседв о авере конciderabіль ші тръєскв ферічіні свптв вмвра леңілорз кари ші ле аз фъквт еі дпсіші.

ЕПІСТОЛА XVII.

Алтопа 7. Івліа 1855.

Денъ че ресніраі кътева зілі аервлв челв лі-кірв аз Хамвргвзі, тъ дессеі ла Алтопа дп статвріе Daniel; дарь съ нз въ імашінаді къ ашв фі фъквт о кълъторіе лъпгъ. Свпврвівлв сътвлві Павлв се деспарте de четатеа Хамвргвзі пріо зп фелів de glassi, дарь Алтопа заче стржмтв лъпгъ zidvрile склтвлві Павлв, аша дпкътв отвлв нз симт къндв аз ешітв din репвлкі Хансеатікъ ші къндв аз житратв дп топархіа danікъ. Са зіче къ птмел de Алтопа с'ар фі пъсквтв din пропздія ввлгаръ All-tu-nah (Айкунан). Ачеасть четате птмеръ ла 32,000 локвіторі, тай тоді Щермані, de реалізне лгтерапі, аре зпв портв тай ама de ввнв на ші Хамвргвзі, ті зпв ціппасів вине органісatz, свптв dírepchéz Domnvlz Dr. Лехт, къ каре аз фъквт аміцидіе спедіаль, — елв штіеа къ склт дп кълъторіе пептрь скопврі пттентіфіче. — Дп чітетерів ам възвтв свптв зпв тей торжквтвлв челв modeстv аз поетвлві Klopstock, авторівлв Mecciadei. — Морділорв! аштептаді лжвіареа житратв Христос!

ЕПІСТОЛА XVIII.

Хапповера 10. Івліа 1855.

Денъ че т'ам світв спре тézъ-пoнte пъпъ ла 53 grade de жильтітіе үеографікъ, т'ам дп-торез earvsh спре тézъ-zі. Аквтв тъ афлз дп централв Хапповері. Капітала ачеаста заче лъпгъ ржвлв Leina; партеа еі чеа нозъ есте фортв Фрѣт-тость, earv чеа вене е перегвлать іці тай тóтъ ziditv дп піанте; птмервлв локвіторілорв се свіе пъпъ ла 30,000 свфлете. Хапповера аре о сколь політехнікъ, фортв зпв дп тóтіе респектеле. Ез аз арізнес кіарв пе тімвлв ессамілорв Dom-пвлz Dírectorv Франке тъ дпдаторі фортв къ вппозоінда че аррѣтъ кътре mine. — Афаръ де ачеасть сколь дпалтъ се тай афлз аічі зпв лічев (пропріа ціппасів), аквтв світв dírepchéz Dom-

пвлz Ahrens, о сколь реаль свптв dírepchéz Domnvlz Tellkampf, о сколь de міллокz (Mittel-schule) свптв dírepchéz репвтітвлв педагог D. Kallin, о сколь дпалтъ de фете, твлтє скобе елементаре, преквтв ші алте інстітуте, мілтаре, mediko-хірбрічe, etc. Пептрь ачеаста ез арізнесіе преа-тжріз дп Хапповера; къчі еле фъквссырь ессамініе ші ера аквтв дп вакапцъ. Къ тóтіе ачеаста Domnvl Dírectori нз 'ші прещетаръ аміda деслчіріле пеchессаре, преквтв ші Domnvl се-наторів Камлетанн реферінтеле дп челе сколастічe, ші консіліарізм свпремтв D. Kohlrausch, каре фб-сессе тай дпнайтв дп церіле dela Ренз зnde dec-волтъ дп жілпецделе сале о актівітате партікларъ дп сфера жильтътврі півлічe, earv аквтв аре іспекціонеа цепералъ дп Хапповера.

ЕПІСТОЛА XIX.

Брзпевік 12. Івліа 1855.

Дела Хапповера 8 тілліаре спре рѣсърітв заче Брзпевівлв лъпгъ Окра, тай тотъ ziditv дп Піанте пъпъ ші скобеле півлічe; птмаі кастеллвлz Двчелві ші квртеа Drvтвлz de феррз склт дп пеатръ, атъндбзе фортв Фрѣтбосе. — Дп Брзпевік есте зпв лічев (зпв фелів de факультате філо-софікъ) зпв ціппасів, о сколь політехнікъ фортв венъ, ші о сколь реаль. Ез арізнесіе ші аічі преа тжріз пептрь вврсбріле сколастічe, дарь Dom-пвлz Консіліаріз Petrі Dírectorізм Лічевлz, ші Domnvlz Консіліаріз Uhde Dírectorізм скобеі по-літехнічe тъ фаміліарісаръ къ інстітутеле лорв. — De алтінтереа птсечіонеа Брзпевівлv істіе фортв інтересантъ, цікв житратірвлv лзі склт грѣдині Фрѣтбосе дарь ліпсеште аша зікъндв віеада. Пото къ ачеаста провіне dela авсепца кврдеі дзкале каре тай песте тотъ апвлz нз се афлз дп вапталь. — Статва de аратъ а лзі Lessing мокорéзь піаца Агвстінілорв.

А. Т. Л.

ЕПІСТОЛА XX.

Готтінга 20. Івліа 1855.

Къ кътв терцв отвлв тай спре тézъ-zі, въ атжта се арратъ тай фортв Фада Щерманії. Готтінга, зрсе чеа репвтітъ пептрь бпіверсітатеа еі аре лъпгъ Leina о птсечіоне фортв романтікъ, деішп de скавблv твселорв. Нѣтервлv локвіто-рілорв е тікz, къчі азіа се свіе ла 12,000 de св-флете, дарь четатеа в кврдікъ, ші пегречерое житратеа пльзіть. — Бпіверсітатеа din Готтінга се фанд' ла апвлz 1734 de кътре Ціорціз Аз-гетв II електрірвлz Хапповері ші Ренеле Бри-

тannie, ші се дескіс въ союзітате дн 17. Сентябрь 1787 спітв поимо academia Іоанна Агізата Азла чеа пошъ се днчеп въ кътъ Вілемъ IV ші се fini дн кътъ Ернестъ дн 16. Сент. 1837, кіард днainte de зіза сървътоти съекларе (dosp' 300 de ani). Рендел Ханновері есте Rector perpetuus e. възвісітъді; Prorector есте акадъм консіліарізъл Хенрікъ Ritter, ренхтіділ аекторіз аз історіе філософіе, спітв de о дналътъ кътъръ, ші въ толътъ аффавіллате, de ші дн апнії чеі серіоші аз възвісітъді; Денага за съеклатаа філософікъ e Domъл Dr. Gregorius Waitz профессоріз de історіе. Біліверсітатаа ачесаста номеръ дела фіндареа ei o серіе de біспі днвіції въ ренхтідіе європеанъ ші есте акадъм pliò de профессорі ренхтіді дн тоте ранніріе штіндерорз. Кноштідіеле че фікі въ аченіті въврваді, апостолі зі ламініорз, ворз ръжніе пархреа аджнкъ днтиіріте дн initia mea. Ез пітві номай въ грэз а тъ decnрdі de дншії. — Афаръ de възвісітате май есте дн Гозінга въз цімнасі, въ каре есте зітъ о сколь реаль по въз семінапів de днвъдътоті, спітв Dірепчізнеa Domълзі Dr. Geffers, даръ ачесаста авеаз акадъм вакандъ. — № потв трече спітв тъчере вільютека чеа маре (песте 300,000 de волюні) спітв прівієгіреа Domълзі Hoeck, профессоріз de історіе наукаль, театрзъл анатомікъ: зіліца вісокіе, със рицітотраа астрономікъ; віде зікіръ пешірітотраа математікъ Бадсе Воіз, съ днесеніз тоте д о дать къ овсервътотреа de аїї заче вілъз не аченілі терідіаніз каши чеа din Altina, адекъ пе 27° 36' 22" de лондіме цеограсінъ. — Mai ne grintъ адекъ а шітве въ Ромажії съкт даторі содієтъді ердіте din Готтінга въ пропхесізнеа преміята „Res Traiani ad Danubium gestae“. дн зірка къреа скріссеръ Mannert пі Engel кърділе лорз асвра ачестві обіектв.

А. Т. А.

ДАНІЛЪ КЪЛЪЗДЪ.

Ретрас de о парте ла о тошіе,
Бы озре каре воірів вътъръюз
Трънді, въ дънсьловъ ізвіа съ ціе
Бы днап корнатікъ, віклепа певблз.

Мотівлъ, ка; е фъчеа съ ціе
Боерів днаплъ дн киртеа са,
Еро, къ і сибсе о въвътіе
Фермектътоаре, къ с'а 'ндрента

De съльвъчізнеа че din въскаре Спантіре)
Пітініа отъз; ші таі ера,
Къ ла ведере фінді скртъ таре,
Кънді прип гръдинъ съ презтвла,

Съ депрісесъ днап' 'нainte
Ліпчесъ съ шергъ ш'а се опрі,
Кънді дн къраре ера крепці рѣпте,
Че пе 'зп орвъ номай пштеа стълчи.

Ачеастъ фаптъ є цепороасть,
Кънді въ съ фаче въ інтересъ;
Дар капра поастръ съръ, пъроасть,
О фъчеа пштаі к'он днцелесъ.

De ші вътредъл въ 'пбелшгаре,
Днаплі тъндрі орі кънд се da;
Дар фінді капра ръз стрікътоаре
Dec in гръдинъ стадиона

Астъ зіраре фъчеа съ саіе
Din дроп' in лътві ла копъче,
De тъгри, франзе, съ мі i decnoiaie,
Серачі съї ласъ ка вай de ei.

Боірілъ інсъ, ка чела каре
De днап' съ поартъ, тръті-амърътъ,
Пе - але лві бртъ въ 'пкредіндаре
Мергунді афаръ, съіа стълчітъ.

Ніште серві сінчери: „вкоане“- аз zicз;
„Днаплі тъндрі номай зірта
Гръдина тоатъ, везі ді с'а стінсъ,
Ші стіріасть і кіара фада та. —

— Нішна въ фаче, пе-к'редінчасть
Къ' мі есте капра, съ спінеді воі,
Ші въ гръдина мі тоатъ роасъ
De тъгри, франзе ші de тріфоі.

— „Не воіді фіе, п'аветъ ч'ді фаче“
Дн въ сеъл ресінди „дар те ргътъз:
Ла хавазз номай въ те май днчъ,
Къ' стіріз din зіме ноі въ те времѣ.“

Къчі ез зітасем фраді а въ спіне:
Кът въ 'пгръдинъ въз въдъ ера;
Ші днап' 'ндрать че шъпка віле,
Din а лві днпъ съ адъпа.

Ші възкъ капра дн шагтвадъ,
Апо ачеаста крeds въ о штіці.
Копачі! адеса воі de вердеанъ
Аді фостъ де капре роні ші голіді!..

Decdimineaцъ воірілъ єсъ
Къ фаворітії недеспърдітъ;
Мерг ѹп гръдинъ, днаплъ пірчесъ
Іаръш а роаде обічнітъ;

Днпъ че днсь тъпъпкъ віне,
Ла апъ-амаргъ іште сълтънді,
Не а лві бртъ орвълъ тез віне,
Чеї спіссе серві пе-к'редіндаре...

№ толътъ ші 'п зіръ чіпева 'мі спіссе,
К'атпчі de капръ с'а днвърпчітъ
Боерів 'п апъ, віде съ стінсъ,
Прекът ші серві іа пророчітъ.

Г. Т.